

Henkilöjunaliikenteen hankinnat

Yhdistelmäraportti 2023

1. Tausta

Raportti perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1370/2007, rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista. Kyseisen palvelusopimusasetuksen (PSO-asetus) 7. artiklan 1. kohdassa todetaan, että: ”kunkin toimivaltaisen viranomaisen on julkaistava kerran vuodessa yhdistelmäraportti, jossa selostetaan sen toimivaltaan kuuluvat julkisen palvelun velvoitteet.

Raporttiin on sisällytettävä julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten alkamispäivä ja kesto, valitut julkisen liikenteen harjoittajat sekä korvaukset, joita niille on maksettu, ja yksinoikeudet, joita niille on myönnetty korvauksena julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä.

Raportissa on erotettava toisistaan linja-autoliikenne ja raideliikenne, ja sen pohjalta on voitava valvoa ja arvioida julkisen liikenneverkon suorituskykyä, laatua ja rahoitusta, ja siinä on tarpeen mukaan annettava tietoja myönnettyjen yksinoikeuksien luonteesta ja laajuudesta. Raportissa on myös otettava huomioon julkista liikennettä koskevissa jäsenvaltioiden toimintapoliittisissa asiakirjoissa esitetyt toimintapoliittiset tavoitteet. Jäsenvaltioiden on edistettävä näiden raporttien keskitettyä saatavuutta esimerkiksi yhteisen verkkosivuston kautta”.

2. Liikenne- ja viestintäministeriön toimivalta-alue

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on PSO-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen rautatieliikennettä koskevissa asioissa HSL-alueen ulkopuolella.

LVM täydentää toimivalta-alueellaan VR Yhtymä Oyj:n (VR) tarjoamia palveluja niin kutsutulla ostoliikenteellä, joka kohdentuu valtakunnallisesti ja alueellisesti liiketaloudellisesti kannattamattomiin yhteysväleihin ja vuoroihin.

3. Sopimusten perustiedot

Vuonna 2022 solmittu sopimus henkilöjunaliikenteen ostamisesta on voimassa 31.12.2030 asti.

Vuonna 2023 palveluvelvoitteista maksettu ostoliikennekorvaus oli 33,9 miljoonaa euroa sisältäen kulloinkin voimassa olleen arvonlisäveron ja yöjunakaluston korvausinvestoinnista erilliskorvauksen 0,49 miljoonaa euroa.

Sopimuksessa VR saa pitää LVM:n hankkiman liikenteen lipputulot itsellään. Julkisen tuen käyttö on eritelty palveluvelvoitteittain kohdassa 4.

VR saa sopimusperusteisia korvauksia julkisista varoista myös muun muassa HSL-alueen ja Tampereen seudun lippuyhteistyön muodossa sekä matkakorvauksina esimerkiksi varusmiesten kuljettamisesta.

4. Palveluvelvoitteet

Suomessa on pidetty tärkeänä, henkilöjunaliikenteen valtakunnallisen kokonaistarjonnan kannalta, varmistaa, että rataverkolla on liikennettä myös silloin kun se ei taloudellisesti luontaisesti muodostu.

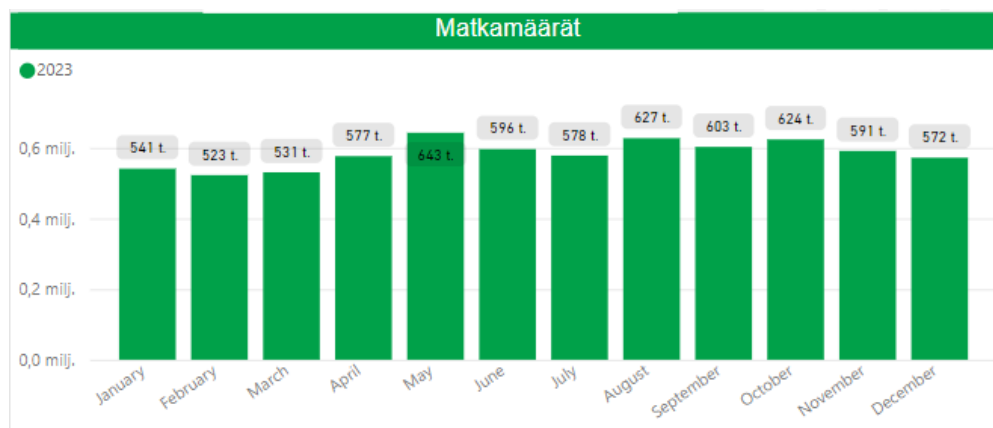
Henkilöjunaliikenteen hankinnoilla mahdollistetaan palveluvelvoitteiden asettaminen VR-Yhtymä Oy:lle ja valtakunnallisesti korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorat lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Henkilöjunaliikenteen palveluiden tarjonta on tärkeä osa valtakunnallista liikennejärjestelmää ja alueiden välistä saavutettavuutta. Kauko- ja lähiliikenteen hankinnoilla on tavoitteena ylläpitää ja lisätä junaliikenteen palvelutasoa ja houkuttelevuutta. Junaliikenteen hankinnoilla tyydytetään vuosittain alueellisia ja valtakunnallisia tarpeita siinä laajuudessa kuin eduskunnan myöntämä määräraha riittää.

4.1 Etelä-Suomen taajamajunaliikenne

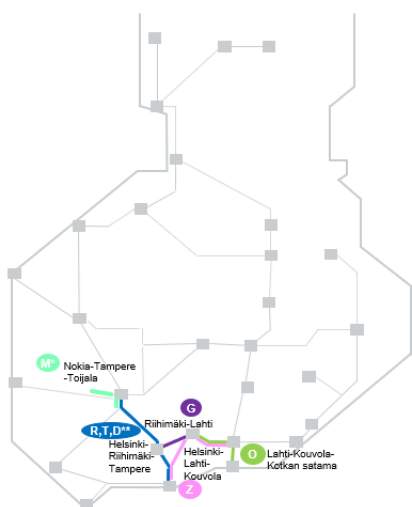
Palveluvelvoitteella tavoitellaan kattavaa taajamajunaliikenteen palvelua Helsingin ja Tampereen sekä Lahden – Kouvolan ja Kotkan muodostamalle alueelle eri vuorokauden aikoina työmatka- ja asiointiliikkumiseen. Palveluilla on merkitystä saavutettavuuden näkökulmasta myös syöttöliikenteenä. Taajamajunaliikenteen palvelut ovat tärkeä osa Etelä-Suomen joukkoliikennejärjestelmää ja ihmisten liikkumisen mahdollisuuksia.

Taajamajunaliikenteessä tehtiin vuonna 2023 yhteensä 7,01 miljoonaa matkaa.

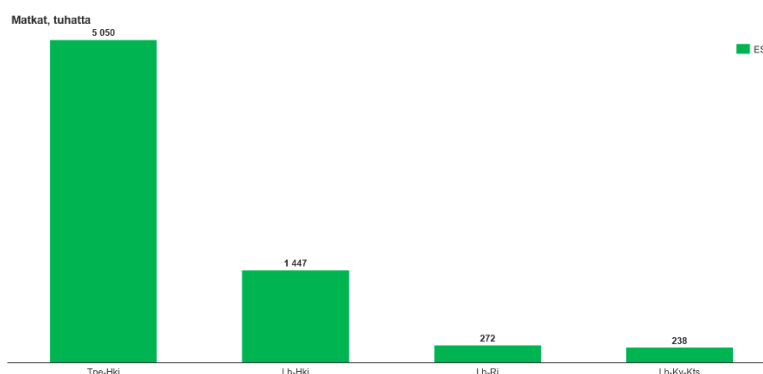

Liikennöidyt linjat, reittikohtaiset matkamäärät sekä julkisen rahoituksen kohdentuminen on esitetty alla.

Matkat reiteittäin 2023

* Yksittäisiä vuoroja R-tunnuksella Nokialle/Nokialta asti
 ** D-juna Helsinki-Hämeenlinnaan, T-juna yöllä Helsinki-Riihimäki

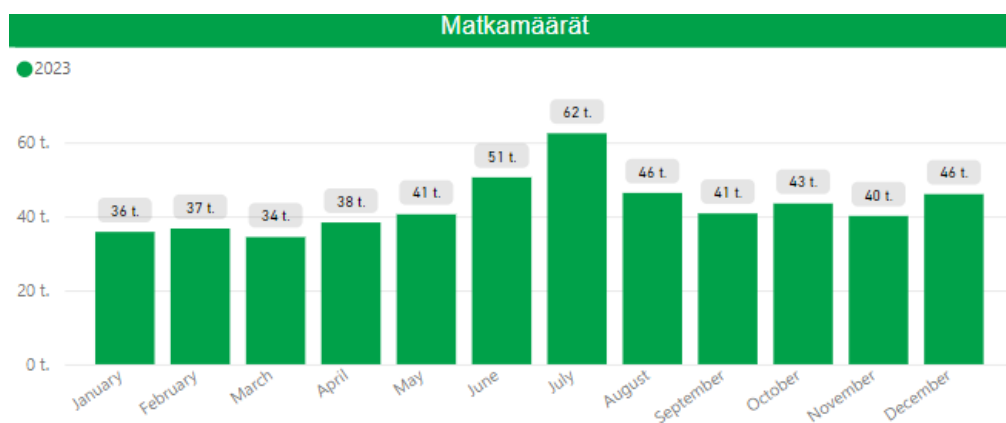

Liikennekokonaisuuteen kohdennettu LVM:n ostoliikennekorvaus yhteensä vuonna 2023 oli 10,7 M€ (sis. alv) eli 1,53 €/matka. Korvaus ilman arvonlisäveroa oli noin 10 M€.

4.2 Sähköistämättömien rataosien kiskobussiliikenne

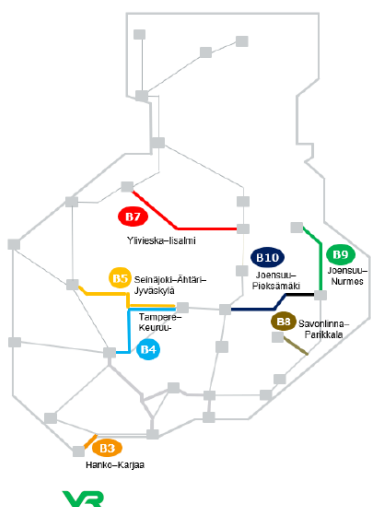
Palveluvelvoitteella tavoitellaan henkilöjunaliikennepalvelua haja-asutusalueiden sähköistämättömillä rataosilla. Diesel-käyttöistä kiskobussikalustoa käytetään tarjoamaan henkilöjunaliikenteen peruspalveluja työmatka- ja asiointiliikenteeseen. Palveluilla on merkitystä saavutettavuuden näkökulmasta myös syöttöliikenteenä.

Kiskobussiliikenteessä tehtiin vuonna 2023 yhteensä noin 0,515 miljoonaa matkaa.

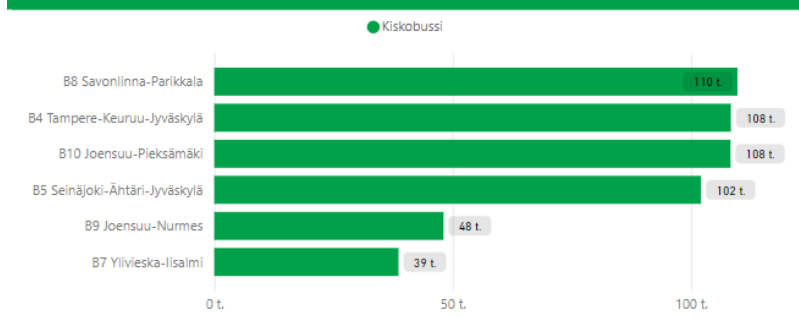

Liikennöidyt linjat, reittikohtaiset matkamäärät sekä julkisen rahoituksen kohdentuminen on esitetty alla.

Liikennöitävät linjat

Matkamäärät reiteittäin

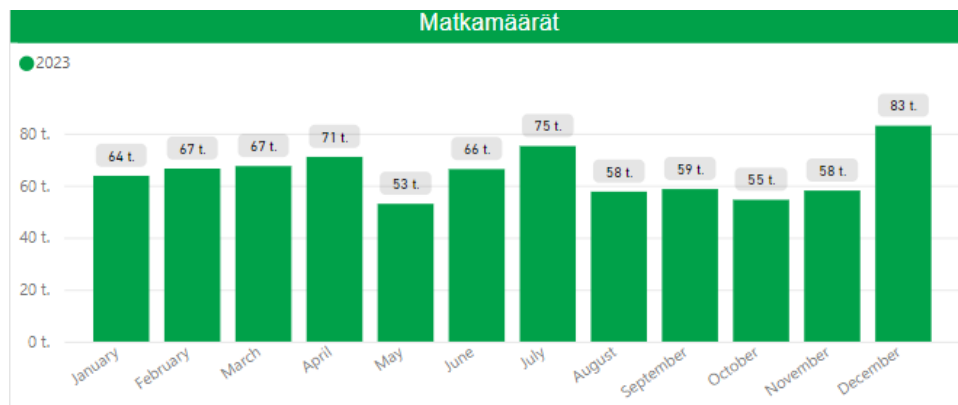

Lisäksi Hanko–Karjaa-reitillä kuljetettiin vuonna 2023 rataöstistä johtuen korvaavilla bussikuljetuksissa n. 0,156 miljoonaa matkaa. Liikennekonaisuuteen kohdennettu LVM:n ostoliikennekorvaus yhteensä vuonna 2023 oli 10,2 M€ (sis. alv) eli 19,77 €/matka. Korvaus ilman arvonlisäveroa oli noin 9,5 M€.

4.3 Lapin yöjunaliikenne

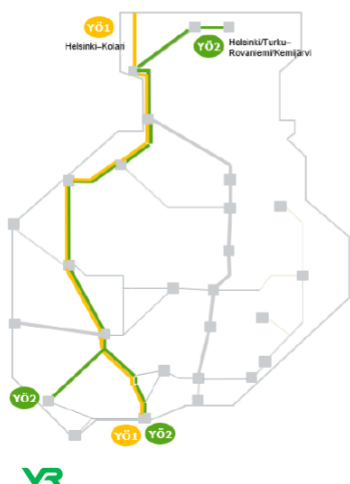
Palveluveloitteella tavoitellaan yli-yön saavutettavuutta Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä sekä käytännön vaihtoehtoa henkilöautolle ja lentokoneelle Lapin matkailuun. Yöjunaliikenteen palvelutasoa ja kapasiteettia yhteensovitetään erilaisten sesonkien kanssa rata- ja kalustokapasiteetin sallimissa puitteissa.

Yöjunaliikenteessä tehtiin vuonna 2023 yhteensä noin 0,775 miljoonaa matkaa.

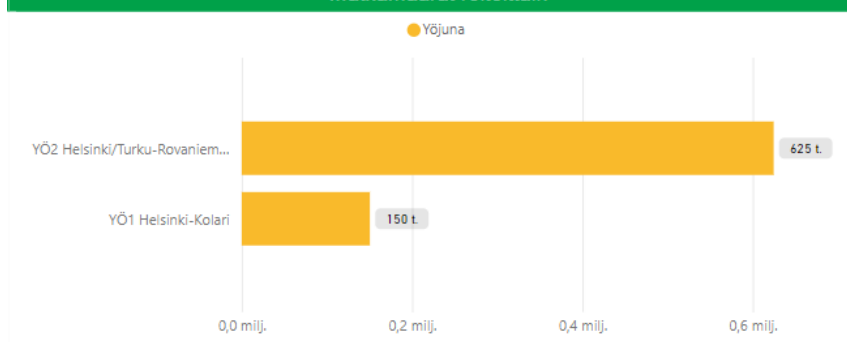

Liikennöidyt linjat, reittikohtaiset matkamäärät sekä julkisen rahoituksen kohdentuminen on esitetty alla.

Liikennöitävät linjat

Matkamäärät reiteittäin

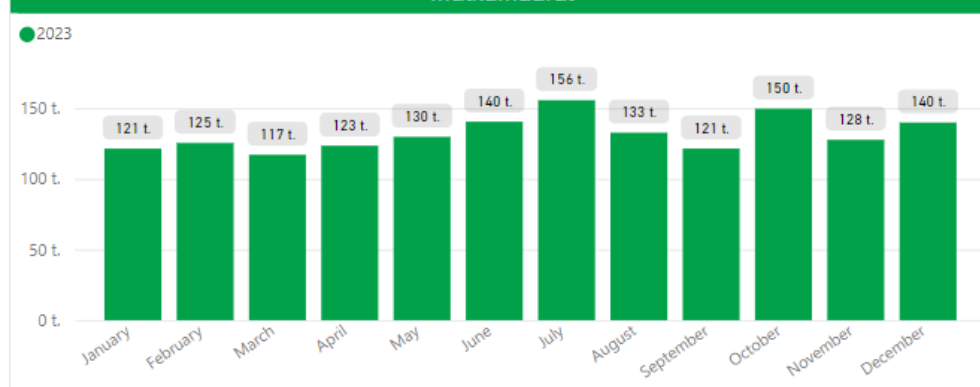
Liikennekokonaisuuteen kohdennettu LVM:n ostoliikennekorvaus yhteensä vuonna 2023 oli 1,5 M€ (sis. alv) eli 1,89 €/matka. Korvaus ilman arvonlisäveroa oli noin 1,4 M€. Lisäksi kaluston palvelutasoparannukseen liittyvä tuki oli 0,49 M€.

4.4 Muu kaukoliikenne

Palveluvelvoitteella tavoitellaan täydentäviä kaukoliikenneyhteyksiä muuten kannattamattomille yhteysväleille. Muuta, pääosin Intercity-kalustolla, harjoitettua henkilöjunakaukoliikennettä hankitaan sellaisille yhteysväleille, jotka palvelevat liikennejärjestelmän palvelutuotantoa ja henkilöjunaliikenteen tarjontaa kokonaisuutena, vaikka yksittäisen reitin matkustajamäärät eivät mahdollistaisi taloudellisesti elinkelpoista reittiä tai palvelua.

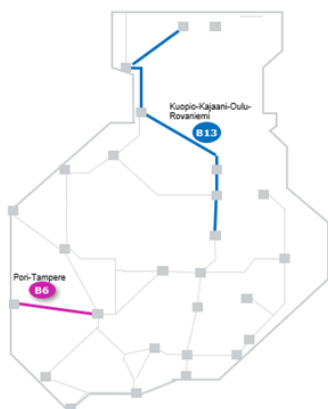
Muussa kaukoliikenteessä tehtiin vuonna 2023 yhteensä noin 1,58 miljoonaa matkaa.

Matkamäärät

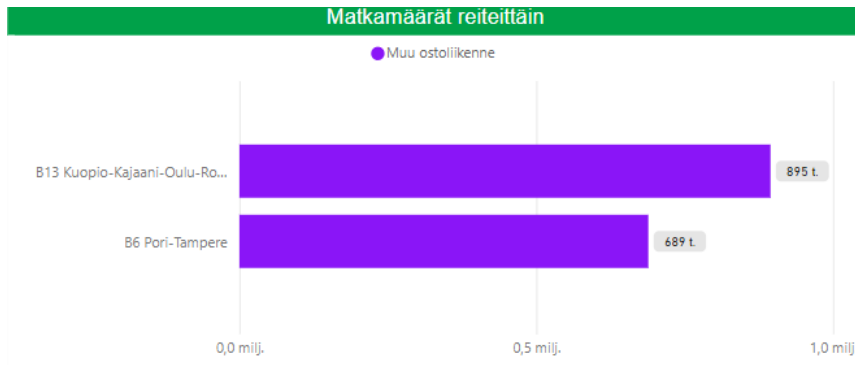

Liikennöidyt linjat, reittikohtaiset matkamäärät sekä julkisen rahoituksen kohdentuminen on esitetty alla.

Liikennöitävät linjat

Matkamäärät reiteittäin

Liikennekokonaisuuteen kohdennettu LVM:n ostoliikennekorvaus yhteensä vuonna 2023 oli 11,0 M€ (sis. alv) eli 6,96 €/matka. Korvaus ilman arvonlisäveroa oli noin 10,3 M€.